

Джумашова Айнур

*Студент 5го курса Туркменского
национального института мировых языков
имени Довлетмаммеда Азади факультета
европейских языков и литературы*

Научный руководитель: Гельдиева Лачын

*старший преподаватель кафедры теория
перевода английского языка Туркменского
национального института мировых языков
имени Довлетмаммеда Азади*

г. Ашхабад Туркменистан

РОЛЬ УЧИТЕЛЯ В ПРЕПОДАВАНИИ ПРЯМОГО МЕТОДА ОБУЧЕНИЯ ИНОСТРАННОГО ЯЗЫКА

***Аннотация:** Преподаватель играет важную роль в реализации прямого метода обучения. Учителя демонстрируют свои знания и опыт на протяжении всего урока. Их основная задача заключается в том, чтобы непосредственно направлять студентов в процессе обучения. Учителя, работающие по этому методу, учат студентов понимать информацию и значение слов, показывая их, не записывая и не произнося само слово. В этом методе роль учителя состоит в том, чтобы направлять класс, поощрять учащихся к участию в классе, задавая частые вопросы и исправлять их ошибки. Важная роль в этой задаче заключается в том, что учащиеся и учитель являются партнерами в процессе обучения.*

Ключевые слова: язык, методика обучения, родной язык, технология, программы.

Jumashova Aynur

*5 th year student of the faculty of European languages and
literature of Dovletmammet Azady Turkmen National
Institute of World languages*

Supervisor: Geldiyeva Lachyn

*senior teacher of the department of the theory of translation of
English language of Dovletmamet Azady Turkmen National
Institute of World languages
Ashgabat, Turkmenistan*

THE TEACHER'S ROLE IN THE IMPLEMENTATION OF THE DIRECT METHOD OF FOREIGN LANGUAGE TEACHING

Annotation: The teacher plays an important role in the implementation of the direct method of foreign language teaching. Teachers demonstrate their knowledge and experience throughout the lesson. Their main task is to directly guide students in the learning process. Teachers working with this method teach students to understand the information and meaning of words by showing them without writing or saying the word itself. In this method, the teacher's role is to guide the class, encourage students to participate in the class by asking frequent questions and correcting their mistakes. An important role in this task is that students and teacher are partners in the learning process.

Key words: language, teaching methods, native language, technology, programs.

GÖNI USUL GEÇİLÝÄN DAŞARY ÝURT DILI SAPAKALRYNDA MUGALLYMYŇ ORNY

Dil öwredilende, okuwçynyň ýa-da talyplaryň şol dilde okamak, ýazmak, diňlemek we gepleşmek endikleri bilen bir hatarda, terjime etmek endikleriniň hem ösmegine aýratyn ähmiýet berilýär. Islendik daşary ýurt dili ene dili bilen degşirilip öwrenilýär.

İňlis dili iň meşhur dildir. Häzirki döwürde daşary ýurt dillerini öwretmegiň dürli usullary bar. Olaryň biri hem göni usul. Göni usul daşary ýurt dillerini okatmakda iň soňky dörän usullaryň biridir. Bu usul XX asyryň soňky on ýyllygynda fransuz alymy dilçi Fransua Guen tarapyndan ulanylyp başlandy. Fransua Guen şeýlede “Daşary ýurt dillerini öwrenmek sungaty” atly kitabynda dil öwretmegiň we öwrenmegiň inçe syrларыny seljerýär. Okatmagyň göni usulynda ene dili ulanylmaýar. Şonuň üçin göni usula tebigy öwreniş usuly diýilýär. Şeýlelikde dil bilen pikiriň arasynda göni baglanyşyk ýola goýulýär. Okuwçylara daşary ýurt dilini öwrenmekde ene dili päsgele bermeýär. Dil öwrenmegiň tebigy usuly diýmek diňlemek, gürlmek, okamak, ýazmak ýaly endikleriň ýörite öwrenmezden, ýat tutmazdan ösdürmek. Meselem, çagalar ene dilini tebigy öwrenýärler. Göni usul bilen okuwçylar ene dilini öwrenişi

ýaly, iňlis dilini hem tebigy usulda öwrenýärler. Bu bolsa daşary ýurt dillerini okatmagyň beýleki usullaryň bilen deňeşdirilende esasy tapawut bolup hyzmat edýär.

Okatmagyň göni usuly amala aşyrmakda mugallym möhüm orny eýeleýär. Mugallymlar sapagyň dowamynda özleriniň bilim derejesini we tejribesini görkezýärler. Olaryň esasy wezipesi gönüden-göni okuwçylary okuw prosesine ugrukdyrmakdyr. ¹Bu usulda işleýän mugallymlar, okuwçylara maglumatlary, sözleriň manysyny, sözüň özüni ýazmazdan ýa-da aýtmazdan görkezmek arkaly nädip kabul etmelidigini öwredýär. Bu usulda mugallymyň wezipesi synpy ugrukdyrmak, öwrenijilere zygiderli sorag bermek bilen sapaga gatnaşmaga höweslendirmek we ýalňyşlyklaryny düzetmekdir. Bu wezipede möhüm orun, okuwçylaryň we mugallymyň okuw prosesinde hyzmatdaş bolmagydyr.

Şeýlelik bilen, göni okatmak usuly synpda has köp aragatnaşyga getirýär. Öwrenijeleriň pikirlerini we duýgularyny toparada ara alyp maslahatlaşmak üçin has köp mümkinçilik döredýär.

Bu usuly ulanmakda mugallymyň öňünde duran esasy wezipeleri:

- Mugallymlar okuwçylary öz ene dilinde däl-de, diňe öwrenilýän dilde sapak alyp barmaly. Sebäbi bu usulda hiç haçan terjime edilmeýär, diňe görkezilýär.

- Mugallymlar synpda sözleri ýa-da pikirleri görkezmek we düşündirmek üçin suratlary we görkezme esbaplaryny ulanýar.

- Mugallym okuwçylary köp gürlemäge ugrukdyrýar we okuwçylary öz-özünü düzetmekleri üçin dürli gönükmeleri düzýär. Mugallym dilden gürlemek we diňlemek düşünjesine köp üns berýär. ²

Mundan başga-da, mugallym okuwçylara öwrenilýän dil bilen işlemäge şol diliň taryhy şahsyýetleri, medeniýeti barada umumy maglumat bermek arkaly kömek edýär. Mugallym, öwrenilýän daşary ýurt dilindäki sözler hakda okuwçylar üçin maglumat çeşmesidir.

¹ “Approaches and methods in language teaching and learning” Richard J.C&Rodgers T.S, Cambridge University Press,2014

² Hedge, “ Importance of English language classrooms”, 2000

Mugallymlar okuwçylar bilen köp gürlüşýärler, degişli temalar boýunça sorag berýärler we söhbetdeşlikde her sapaga degişli grammatik gurluşyny ulanmaga synanyşýarlar. Ol okuwçylaryň öwrenilýän dili ulanmaktaky ösüşine gözegçilik edýär. Mugallym okuwçylary köp gürlümäge ugrukdyrýar we okuwçylary öz-özünü düzetmegi üçin dürli usullary tapýar. Mugallym okuwçynyň aýdanlaryny gaýtalap, ýalňyş goýbermezden oň gürrüni saklaýar. Şeýdip okuwçylar indiki sözüň nädogrydygyny bilýärler. Bu ugurda mugallym okuwçylary mümkin boldugyça öz-özünü düzetmäge höweslendirmek üçin dürli usullary gözlemelidir. Mysal üçin, mugallym beýan ýazmak usulyny ulanyp biler. Bu usulda okuwçylardan öz sözleri bilen öwrenilen sapak hakda beýan ýazmagyny haýyş edýär. Okuwçylar ýadyny ulanyp beýany ýazyp bilerler.³

Şeýlelik bilen, okuwçylaryň esasy wezipesi her spapakda öwrenýän zatlaryny doly özleşdirmek we öz ýalňyşlaryny düzetmek arkaly daşary ýurt dilini öwrenmekdir we dilden aragatnaşyk endiklerini ösdürmekdir. Öwrenijiler her sapakda öwrenilýän dilini özleşdirmäge işjeň gatnaşýarlar. Mugallym we okuwçylar okuw prosesinde hyzmatdaş bolup çykyş edýärler. Mugallym bilen okuwçylaryň özara gatnaşygyny barlamak, dersiň mazmuny çaklamak, anketalary doldurmak we dürli gönükmeleri ýerine ýetirmek adaty bir ýagdaýa öwrüldi. Öwrenijiler işjeň gatnaşyjylar bolmak bilen, olar gözegçi wezipesinde hem çykyş edip bilýärler. Göni usulda, okuwçylar okuw prosesynda mugallym tarapyndan ulanylýan dil serişdelerini diňleýärler we görkeziliş ýoly arkaly onuň manysyna düşünmäge synanyşýarlar, soňra öwrenilýän dili ulanyp, ony synpdaky dostlary we mugallymlary bilen aragatnaşyk saklamak üçin ulanýarlar. Şeýlede, häzirki zaman tehnologiýalar mugallymlara iňlis dilini öwrenmek prosesini güýçlendirmek ýa-da höweslendirmek üçin dürli synp çärelerine uýgunlaşmaga mümkinçilik berdi. Iňlis diliniň meşhurlygynyň artmagy bilen, dili iň ýönekeý usulda okuwçylara öwredip biljek ökde mugallymlara zerurlyk ýüze çykdy.⁴Hakykatdan hem interaktiw usulda okatmak üçin iň täze tehnologiýany ulanýan mugallymlar bar, ýöne mugallymlaryň köpüsi henizem adaty usulda öwredýärler. Adaty okatmagyň usullarynyň hiç biri-de okuwçylar üçin erbet ýa-da peýdasyz däldir. Tehnologiýanyň üýtgemegi bilen iňlis dilini

³ Di Pietro R.J. 1987. Strategic Interaction: Learning Languages

⁴ Rivers, "Speaking and listening comprehension" (1981)

öwrenmek we öwretmek (ELT) indiki derejä çykarylmaladyr. Şeýle hem, multimediyä programmalary okuwçylaryň sözleýiş endiklerini ýokarlandyrmak üçin çap edilen tekstleri, filmleri we interneti ulanmaga mümkinçilik berýär. Çap edilen tekstleriň, filmleriň we internetiň ulanylmagy okuwçylara maglumat ýygnamaga mümkinçilik berýär şeýle-de dil we konteksti derňemek we düşündirmek üçin dürli maglumatlary hödürleýär. Tehnologiýany özbaşdak ulanmak okuwçylary öz-özüne ugrukdyrmaga mümkinçilik berýär.⁵

Umuman aýdanyňda, dil öwrenmegi kämilleşdirmek, öwrenýän diliňde suwara gürlmekden baş çykaramak mugallymyň okuw işinde ähmiýetli orun eýeleýär. Okuwçylara belli bir dilde belli bir iş bilen meşgullanmaga, şeýle hem onuň bahasyny, hilini we özüne çekijiligini ýokarlandyrmaga kömek etjek aragatnaşyk gurşawyny dörediň. Okuwçylara sapak berýän mugallymlar, okuwçylaryň diline oňyn täsir edýän göni usulyň ulanylyşyndan habarly bolmalydyrlar. Göni usul mugallym tarapyndan synpda iňlis dilini ulanmak üçin täsirli hasaplanylýar.

Edebiýatlar:

1. Hedge, (2000) “Importance of English language classrooms”.
2. Di Pietro R.J. 1987. Strategic Interaction: Learning Languages.
3. Rivers, (1981) “Speaking and listening comprehension” .
4. “Teaching by principles: 2016 An interactive approach to language teaching”
Brown H.D New York.

⁵ “Teaching by principles: An interactive approach to language teaching” Brown H.D New York, 2016